

ROMÂNIA
ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

ROMÂNIA

Str. Batiștei, nr.25, sector 2, București
Tel: 021-310.38.86, Fax: 021- 310.36.16
E-mail: presedinte@scj.ro

Înalta Curte de Casație și Justiție Secțiile Unite

Hotărârea nr. 7 Ședința din 19 iunie 2018

Sub președinția doamnei judecător Iulia Cristina Tarcea, președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție,

Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite, în conformitate cu dispozițiile art. 25 lit. c) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, cu modificările și completările ulterioare, s-a întrunit pentru sesizarea Curții Constituționale în vederea exercitării controlului de constituționalitate, înainte de promulgare, asupra Legii pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (PL-x nr. 373/2018).

Sesizarea este legitimată constituțional de dispozițiile art. 146 lit. a) din Constituția României și de prevederile art. 15 alin. (1) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, republicată, cu modificările și completările ulterioare, care prevăd dreptul Înaltei Curți de Casație și Justiție de a sesiza Curtea Constituțională pentru controlul constituționalității legilor înainte de promulgare.

Din totalul de 114 judecători în funcție, au fost prezenți 80 judecători.

În urma dezbaterilor, deliberând, Secțiile Unite au hotărât să fie sesizată Curtea Constituțională cu privire la neconstituționalitatea dispozițiilor art. I pct. 4 (art. 4 alin. 3 și 6 C. proc. pen.), pct. 9 (art. 10 alin. 5¹ C. proc. pen.), pct. 24 (art. 40 alin. 4¹ C. proc. pen.), pct. 51 (art. 102 alin. 2 C. proc. pen.), pct. 56 (art. 110 alin. 1¹ C. proc. pen.), pct. 76 (art. 145¹ alin. 2 C. proc. pen.), pct. 104 și 112 (art. 172 alin. 4 și art. 178 alin. 5 C. proc. pen.), pct. 113 (art. 181¹ alin. 3 C. proc. pen.), pct. 121, 123 și 126 (art.

211 alin. 1 și 2, art. 214 alin. 1 și art. 215¹ alin. 7 C. proc. pen.), pct. 133 (art. 220 alin. 1 C. proc. pen.), pct. 139 (art. 223 alin. 2 C. proc. pen.), pct. 158 (art. 250¹ alin. 1 și 2 C. proc. pen.), pct. 193 (art. 305 alin. 1¹ C. proc. pen.), pct. 204-205 (art. 318 alin. 15¹ și alin. 16 C. proc. pen.), pct. 219 (art. 341 alin. 6 lit. c C. proc. pen.), pct. 235 (art. 406 alin. 2 C. proc. pen.), pct. 243 (art. 438 alin. 1¹ - 1⁴ C. proc. pen.), pct. 245 (art. 453 alin. 1 lit. h C. proc. pen.), pct. 245 (art. 453 alin. 1 lit. i C. proc. pen.), pct. 257 (art. 538 alin. 2¹ C. proc. pen.), pct. 259 (art. 539 alin. 3 C. proc. pen.) și pct. 266 (art. 598 alin. 1 lit. d C. proc. pen) din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (PL-x nr. 373/2018), în raport cu art. 1 alin. (5) din Constituție în componenta sa referitoare la calitatea legii.

De asemenea, în urma dezbatelor, Secțiile Unite au hotărât să fie sesizată Curtea Constituțională cu privire la neconstituționalitatea dispozițiilor art. I pct. 245 (art. 453 alin. 1 lit. g C. proc. pen) și a dispozițiilor art. II alin. (1), (2) și (3) din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (PL-x nr. 373/2018), în raport cu art. 1 alin. (5) din Constituție în componenta sa referitoare la principiul securității raporturilor juridice.

Totodată, în urma dezbatelor, Secțiile Unite au hotărât să fie sesizată Curtea Constituțională cu privire la neconstituționalitatea dispozițiilor art. I pct. 244 (art. 453 alin. 1 lit. f C. proc. pen.) din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (PL-x nr. 373/2018), în raport cu art. 147 alin. (4) din Constituție.

I. În raport cu art. 1 alin. (5) din Constituție în componenta sa referitoare la calitatea legii:

Standardele privind calitatea legii, pe care le impune art. 1 alin. (5) din Constituție, sunt consacrate în jurisprudența instanței de contencios constituțional.

În conformitate cu Decizia Curții Constituționale nr. 61/2018 (publicată în M. Of. nr. 204 din 6 martie 2018), *respectarea standardelor de claritate și predictibilitate a legii a devenit o cerință de rang constituțional. Astfel, în jurisprudența sa, Curtea Constituțională a statuat că autoritatea legiuitoare, Parlamentul sau Guvernul, după caz, are obligația de a edicta norme care să respecte trăsăturile referitoare la claritate, precizie, previzibilitate și predictibilitate (de exemplu, Decizia nr. 562 din 19 septembrie 2017, publicată în M. Of. nr. 838 din 23 octombrie 2017, Decizia*

nr. 903 din 6 iulie 2010, publicată în M. Of. nr. 584 din 17 august 2010, Decizia nr. 743 din 2 iunie 2011, publicată în M. Of. nr. 579 din 16 august 2011 și Decizia nr. 1 din 11 ianuarie 2012, publicată în M. Of. nr. 53 din 23 ianuarie 2012). Totodată, instanța de control constituțional a constatat că, deși normele de tehnică legislativă nu au valoare constituțională, prin reglementarea acestora legiuitorul a impus o serie de criterii obligatorii pentru adoptarea oricărui act normativ, a căror respectare este necesară pentru a asigura sistematizarea, unificarea și coordonarea legislației, precum și conținutul și forma juridică adecvate pentru fiecare act normativ. Astfel, respectarea acestor norme concurează la asigurarea unei legislații care respectă principiul securității raporturilor juridice, având claritatea și previzibilitatea necesare (Decizia nr. 26 din 18 ianuarie 2012, publicată în M. Of. nr. 116 din 15 februarie 2012 și Decizia nr. 445 din 16 septembrie 2014, publicată în M. Of. nr. 790 din 30 octombrie 2014). În mod concret, prin Decizia nr. 1 din 10 ianuarie 2014, (...) publicată în M. Of. nr. 123 din 19 februarie 2014, Curtea Constituțională a sancționat paralelismul legislativ, constatând încălcarea art. 1 alin. (5) din Constituție (...) (considerentul 107). În același sens, prin Decizia nr. 31/2016 (publicată în M. Of. nr. 117 din 16 februarie 2016), Curtea Constituțională a constatat că reglementarea criticată (art. 56 alin. 2 și 3 din Regulamentul activităților comune ale Camerei Deputaților și Senatului), prin nerespectarea normelor de tehnică legislativă, determină apariția unor situații de incoerență și instabilitate, contrare principiului securității raporturilor juridice în componenta sa referitoare la claritatea și previzibilitatea legii (considerentul 22).

De asemenea, în conformitate cu Decizia nr. 619/2016 (publicată în M. Of. nr. 6 din 4 ianuarie 2017), *legea trebuie să întrunească cele trei cerințe de calitate care rezultă din art. 1 alin. (5) din Constituție - claritate, precizie și previzibilitate. (...) Curtea a stabilit că cerința de claritate a legii vizează caracterul neechivoc al obiectului reglementării, cea de precizie se referă la exactitatea soluției legislative alese și a limbajului folosit, în timp ce previzibilitatea legii privește scopul și consecințele pe care le antrenează (Decizia nr. 183 din 2 aprilie 2014, publicată în M. Of. nr. 381 din 22 mai 2014) (considerentul 40).*

Din perspectiva sistematizării și a coerenței legislației, dispozițiile art. I pct. 243 (art. 438 alin. 1¹ - 1² C. proc. pen.) din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (PL-x nr. 373/2018) nu întrunesc exigențele art. 1 alin. (5) din Constituție. Astfel:

■ În concepția Codului de procedură penală, recursul în casație constituie o cale extraordinară de atac, exercitabilă împotriva hotărârilor penale definitive, pentru motive „substanțiale și imperioase” care justifică derogarea de la principiul autorității de lucru judecat, în sensul jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului. În contradicție cu natura recursului în casație, de cale extraordinară de atac, completarea dispozițiilor art. 438 C. proc. pen., prin introducerea alineatelor (1¹) și (1²), transformă recursul în casație într-o veritabilă cale ordinară de atac, prin intermediul căreia se repun în discuție hotărârile penale definitive pronunțate de instanțele de apel. Reconfigurarea cadrului legal al recursului în casație, în special prin introducerea în sfera cazurilor de recurs în casație a dispozițiilor art. 438 alin. (1¹) pct. 1 partea finală C. proc. pen. („când instanța a pronunțat o hotărâre de condamnare pentru o altă faptă decât cea pentru care condamnatul a fost trimis în judecată”), a dispozițiilor art. 438 alin. (1¹) pct. 3 C. proc. pen. („când hotărârea este contrară legii sau când prin hotărâre s-a făcut o greșită aplicare a legii de natură să influențeze soluția procesului”) și a dispozițiilor art. 438 alin. (1¹) pct. 4 C. proc. pen. („când s-a comis o eroare gravă de fapt”), precum și prin introducerea dispozițiilor art. 438 alin. (1²) C. proc. pen., transformă recursul în casație într-un „apel deghizat”, în accepțiunea jurisprudenței Curții Europene a Drepturilor Omului.

Transformarea recursului în casație într-o veritabilă cale ordinară de atac pune în discuție întreaga structură a căilor de atac reglementate în Codul de procedură penală, exclude coerența sistemului căilor de atac și anihilează distincția între căile ordinare de atac și căile extraordinare de atac în materie penală.

Este adevărat că reglementarea căilor ordinare și extraordinare de atac constituie un atribut al legiuitorului, însă reglementarea sistemului căilor de atac în legea de procedură penală trebuie să respecte standardele privind calitatea legii prevăzute în art. 1 alin. (5) din Constituție, care implică asigurarea caracterului coerent al reglementării și stabilitatea criteriilor care stau la baza sistematizării căilor de atac. Or, transformarea căii extraordinare de atac a recursului în casație într-un „apel deghizat”, prin completarea dispozițiilor art. 438 C. proc. pen., generează incoerență în sistemului căilor de atac reglementate în legea de procedură penală, creează suprapuneri între căile ordinare de atac și căile extraordinare de atac și elimină granița dintre acestea, încalcând art. 1 alin. (5) din Constituție în componenta referitoare la calitatea legii.

În plus, introducerea cazului de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1¹) pct. 4 C. proc. pen., care se referă la eroarea gravă de fapt, intră în contradicție cu esența recursului în casație de cale extraordinare de atac prin care se verifică exclusiv legalitatea hotărârilor penale definitive și cu scopul

acestei căi extraordinare de atac, definit în art. 433 C. proc. pen., contradicție incompatibilă cu art. 1 alin. (5) din Constituție în componenta referitoare la calitatea legii, precum și în componenta referitoare la securitatea raporturilor juridice.

Din perspectiva clarității, a preciziei și a previzibilității, dispozițiile art. I pct. 4 (art. 4 alin. 3 și 6 C. proc. pen.), pct. 24 (art. 40 alin. 4¹ C. proc. pen.), pct. 76 (art. 145¹ alin. 2 C. proc. pen.), pct. 104 și 112 (art. 172 alin. 4 și art. 178 alin. 5 C. proc. pen.), pct. 121, 123 și 126 (art. 211 alin. 1 și 2, art. 214 alin. 1 și art. 215¹ alin. 7 C. proc. pen.), pct. 133 (art. 220 alin. 1 C. proc. pen.), pct. 139 (art. 223 alin. 2 C. proc. pen.), pct. 158 (art. 250¹ alin. 1 și 2 C. proc. pen.), pct. 204-205 (art. 318 alin. 15¹ și alin. 16 C. proc. pen.), pct. 219 (art. 341 alin. 6 lit. c C. proc. pen.), pct. 235 (art. 406 alin. 2 C. proc. pen.), pct. 243 (art. 438 alin. 1¹ - 1⁴ C. proc. pen.), pct. 245 (art. 453 alin. 1 lit. h C. proc. pen.), pct. 245 (art. 453 alin. 1 lit. i C. proc. pen.), pct. 257 (art. 538 alin. 2¹ C. proc. pen.), pct. 259 (art. 539 alin. 3 C. proc. pen.) și pct. 266 (art. 598 alin. 1 lit. d C. proc. pen.) din Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (PL-x nr. 373/2018) nu întrunesc exigențele art. 1 alin. (5) din Constituție. Astfel:

■ În cuprinsul art. 4 alin. (3) C. proc. pen., introdus prin art. I pct. 4, legiuitorul include, după referirea la „comunicările publice” și „declarațiile publice”, „furnizarea de alte informații”, fără a rezulta, cu claritate, dacă dispozițiile art. 4 alin. (3) C. proc. pen. sunt incidente numai în cazul furnizării de informații către public sau sunt incidente inclusiv în cazul furnizării de informații privind faptele și persoanele la care se referă procedurile judiciare între autoritățile publice, în cadrul procedurilor judiciare. Omisiunea legiuitorului de a stabili, în mod clar și precis, sfera de incidență a dispozițiilor art. 4 alin. (3) C. proc. pen. încalcă exigențele privind calitatea legii impuse de art. 1 alin. (5) din Constituție.

În art. 4 alin. (6) C. proc. pen., introdus prin art. I pct. 4, se prevede că, „în cursul procesului penal, este interzisă prezentarea publică a persoanelor suspectate de săvârșirea unor infracțiuni purtând cătușe sau alte mijloace de imobilizare sau afectate de alte modalități de natură a induce în percepția publică că acestea ar fi vinovate de săvârșirea unor infracțiuni.” Dacă prima parte a art. 4 alin. (6) C. proc. pen., care interzice „prezentarea publică a persoanelor suspectate de săvârșirea unor infracțiuni purtând cătușe sau alte mijloace de imobilizare”, este clară, precisă și previzibilă și, în același timp, răspunde exigențelor articolului 5 alineatul (1) din Directiva (UE) 2016/343 a Parlamentului European și a Consiliului din 9 martie 2016 privind consolidarea anumitor aspecte ale prezumției de nevinovăție și a dreptului de a fi prezent la proces în cadrul procedurilor penale (potrivit căruia

statele membre iau măsuri adecvate pentru a garanta că persoanele suspectate și acuzate nu sunt prezentate ca și cum ar fi vinovate, în fața instanței sau în mod public, prin utilizarea unor măsuri de constrângere fizică), partea finală a art. 4 alin. (6) C. proc. pen. nu întrunește standardele de precizie consacrate în jurisprudența Curții Constituționale. Formularea „alte modalități de natură a induce în percepția publică”, utilizată în cuprinsul art. 4 alin. (6) C. proc. pen., nu permite stabilirea exactă a sferei de aplicare a interdicției.

■ Art. 40 alin. (4¹) C. proc. pen., introdus prin art. I pct. 24, nu întrunește standardele de previzibilitate consacrate în jurisprudența Curții Constituționale privind art. 1 alin. (5) din Constituție în componenta referitoare la calitatea legii.

În primul rând, dispozițiile art. 40 alin. (4¹) C. proc. pen. nu stabilesc structura sau formațiunea de judecată din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție care soluționează recursul împotriva hotărârilor prin care Completele de 5 judecători resping cererile de sesizare a Curții Constituționale cu excepții de neconstituționalitate.

În al doilea rând, nici dispozițiile art. 40 alin. (4¹) C. proc. pen. și nici alte dispoziții ale art. 40 C. proc. pen. nu reglementează recursul împotriva hotărârilor prin care Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție respinge cererile de sesizare a Curții Constituționale cu excepții de neconstituționalitate și nici formațiunea de judecată din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție care soluționează recursul în această ipoteză.

În al treilea rând, nici dispozițiile art. 40 alin. (4¹) C. proc. pen. și nici alte dispoziții ale art. 40 C. proc. pen. nu reglementează competența Înaltei Curți de Casație și Justiție de a judeca recursul împotriva hotărârilor prin care curțile de apel resping cererile de sesizare a Curții Constituționale cu excepții de neconstituționalitate.

Toate aceste omisiuni ale legiuitorului determină încălcarea standardelor de previzibilitate a legii și adoptarea unei soluții legislative contrare Deciziei Curții Constituționale nr. 321/2017, care, deschizând calea de atac a recursului împotriva hotărârilor prin care Completele de 5 judecători resping cererile de sesizare a Curții Constituționale cu excepții de neconstituționalitate, pornește de la premisa existenței căii de atac a recursului împotriva hotărârilor prin care Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție și curțile de apel resping cererile menționate.

■ În cuprinsul art. 145¹ alin. (2) C. proc. pen., introdus prin art. I pct. 76, se face referire la infracțiunile prevăzute în „Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 159/2001 pentru prevenirea și combaterea utilizării sistemului financiar-bancar în scopul finanțării de acte de terorism.” Cu excepția anexei sale, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 159/2001 a fost abrogată prin Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului. Referirea la un act normativ abrogat în cuprinsul art. 145¹ alin.

(2) C. proc. pen. încalcă exigențele privind calitatea legii impuse de art. 1 alin. (5) din Constituție.

De asemenea, teza finală a art. 145¹ alin. (2) C. proc. pen., în partea care privește interzicerea și pedepsirea extinderii situațiilor pentru care pot fi obținute mandate de siguranță națională prin orice acte normative, încalcă art. 61 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român și unica autoritate legiuitoare a țării” și art. 72 alin. (1) din Constituție, conform căruia „deputații și senatorii nu pot fi trași la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului.” În raport cu art. 61 alin. (1) și art. 72 alin. (1) din Constituție, nici dispozițiile Codului de procedură penală și nici dispozițiile cuprinse în alte legi nu pot interzice Parlamentului să legisla și nu pot incrimina exercitarea votului în Parlament, indiferent de obiectul de reglementare al legii.

■ Modificările legislative operate în cuprinsul dispozițiilor art. 172 alin. (4) C. proc. pen., prin art. I pct. 104 și în cuprinsul art. 178 alin. (5) C. proc. pen., prin art. I pct. 112, prin diversitatea terminologiei utilizate, generează incoerențe incompatibile cu exigențele art. 1 alin. (5) din Constituție în reglementarea expertizei. Astfel, prin dispozițiile art. 172 alin. (4) C. proc. pen., în forma modificată, legiuitorul prevede că expertiza se efectuează de către „experți autorizați sau recunoscuți” din țară sau din străinătate. Referirea la experții „recunoscuți” din cuprinsul art. 172 alin. (4) C. proc. pen. constituie unica referire la această categorie de experți în întreaga economie a reglementării, neputându-se stabili, cu claritate, care sunt condițiile recunoașterii și condițiile în care organele judiciare pot numi un expert „recunoscut”, dar neautorizat.

Noțiunea de „expert independent autorizat” este rezervată, în cadrul noilor reglementări în materia expertizei, numai expertului numit la solicitarea părților sau a subiecților procesuali principali, deși, cu excepția expertizelor efectuate în cadrul instituțiilor medico-legale, al institutelor sau al laboratoarelor de specialitate, experții autorizați, numiți de organele judiciare, trebuie să fie independenți.

Dispozițiile art. 178 alin. (5) C. proc. pen., în forma modificată, fac referire la alegerea unui „expert parte”, noțiune care nu este utilizată în reglementarea de ansamblu a expertizei, neputându-se stabili, cu claritate, statutul acestui expert, în condițiile în care referirile la expertul recomandat de părți și de subiecții procesuali principali sunt menținute în cuprinsul reglementării în materia expertizei.

■ Modificările operate în cuprinsul art. 211 alin. (2) și art. 214 alin. (1) C. proc. pen., prin art. I pct. 121 și 123 intră în contradicție cu modificările operate în cuprinsul art. 215¹ alin. (7) C. proc. pen., prin art. I

pct. 126, generând incoerențe care conduc la imposibilitatea stabilirii duratei controlului judiciar, contrar standardelor privind calitatea legii în materia măsurilor preventive. Astfel, în dispozițiile art. 211 alin. (2) și ale art. 214 alin. (1) C. proc. pen. se prevede că instanța de judecată poate lua măsura controlului judiciar pe o perioadă de cel mult 30 de zile. În contradicție cu dispozițiile art. 211 alin. (2) și ale art. 214 alin. (1) C. proc. pen., art. 215¹ alin. (7) C. proc. pen. prevede posibilitatea luării măsurii controlului judiciar de către instanță pe o durată ce nu poate depăși 60 de zile.

De asemenea, în art. 211 alin. (1) C. proc. pen., modificat prin art. I pct. 121, se prevede că procurorul poate lua măsura controlului judiciar pe o perioadă de cel mult 30 de zile. În contradicție cu dispozițiile art. 211 alin. (1) C. proc. pen., în forma modificată, art. 215¹ alin. (1) C. proc. pen., nemodificat, prevede posibilitatea luării măsurii controlului judiciar de către procuror pe o durată de cel mult 60 de zile.

■ Completarea dispozițiilor art. 220 alin. (1) C. proc. pen., realizată prin art. I pct. 133 - în sensul că instanța de judecată în fața căreia se află cauza poate dispune, prin încheiere, arestul la domiciliu al inculpatului, la cererea motivată a procurorului sau din oficiu, „dacă există temeuri noi care fac necesară privarea de libertate” - se întemeiază pe o confuzie care conduce la inaplicabilitatea dispozițiilor menționate, întrucât acestea nu reglementează situația inculpatului care a fost anterior arestat preventiv sau la domiciliu, astfel încât nu se poate pune problema verificării existenței unor temeuri noi.

Situația inculpatului care a fost anterior arestat preventiv sau la domiciliu este reglementată, în acord cu Decizia Curții Constituționale nr. 22/2017, în dispozițiile art. 220 alin. (5) C. proc. pen., modificate prin art. I pct. 134, în care se prevede că „luarea măsurii arestului la domiciliu față de persoana față de care mai fusese dispusă o măsură preventivă privativă de libertate, cu excepția reținerii, nu se poate baza pe aceleași temeuri care au fundamentat dispunerea primei măsuri preventive privative de libertate, în lipsa unor temeuri noi care fac necesară privarea sa de libertate.”

■ Art. 223 alin. (2) C. proc. pen., în forma modificată prin art. I pct. 139, nu întrunește exigențele de claritate, precizie și previzibilitate rezultate din jurisprudența Curții Constituționale referitoare la calitatea legii în materia arestării preventive. În acest sens, în considerentul 23 din Decizia nr. 553/2015 (publicată în M. Of. nr. 707 din 21 septembrie 2015), Curtea Constituțională a constatat că, *fiind cea mai intruzivă dintre măsurile preventive, dispunerea măsurii arestului preventiv trebuie să se realizeze într-un cadru normativ clar, precis și previzibil, atât pentru persoana supusă acestei măsuri, cât și pentru organele de urmărire penală și pentru instanțele de judecată. În caz contrar, s-ar ajunge la posibilitatea limitării*

într-un mod aleatoriu/subiectiv a unuia dintre drepturile fundamentale esențiale într-un stat de drept: libertatea individuală. De aceea, cerințele privind calitatea, precizia și previzibilitatea legii, în acest context normativ, influențează, în mod direct și nemijlocit, dreptul persoanei la un proces echitabil, privit ca o garanție, în acest caz, a libertății individuale. Este îndeobște admis, fiind reglementat prin dispozițiile art. 23 din Constituție, că libertatea individuală nu este absolută, însă limitarea sa trebuie să se facă cu respectarea dispozițiilor art. 1 alin. (5) și ale art. 21 alin. (3) din Legea fundamentală, iar gradul de precizie a termenilor și noțiunilor folosite trebuie să fie unul ridicat, dată fiind natura dreptului fundamental limitat. Așadar, standardul constituțional de protecție a libertății individuale impune ca limitarea acesteia să se realizeze într-un cadru normativ care, pe de o parte, să stabilească expres cazurile de limitare a acestei valori constituționale, iar, pe de altă parte, să prevadă într-un mod clar, precis și previzibil, aceste cazuri.

Contrar jurisprudenței Curții Constituționale, modificările operate în cuprinsul dispozițiilor art. 223 alin. (2) C. proc. pen. se caracterizează prin neclaritate, imprecizie, incoerență și paralelism legislativ. În acest sens, din cuprinsul dispozițiilor art. 223 alin. (2) C. proc. pen., în forma modificată, nu se înțelege dacă expresia „comise prin amenințare” se referă numai la infracțiunea de piraterie sau la întreaga serie de infracțiuni enumerate anterior (șantaj, viol, lipsire de libertate, ultraj, ultraj judiciar, tâlhărie), neputându-se identifica, în mod exact, sfera infracțiunilor pentru care se poate dispune măsura arestării preventive, contrar standardelor privind calitatea legii în materia măsurilor preventive privative de libertate.

Dispozițiile art. 223 alin. (2) C. proc. pen., în forma modificată, se referă la infracțiunile de „terorism și care vizează acte de terorism”, formulare pe baza căreia nu se poate stabili, cu exactitate, care sunt infracțiunile prevăzute în Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului, incluse în sfera infracțiunilor pentru care se poate dispune măsura arestării preventive.

De asemenea, dispozițiile art. 223 alin. (2) C. proc. pen., în forma modificată, se referă la infracțiunea de furt, neputându-se stabili dacă arestarea preventivă poate fi dispusă numai în cazul infracțiunii de furt (pedepsită cu închisoare de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă) sau poate fi dispusă și în cazul infracțiunii de furt calificat, pentru care limita maximă a pedepsei este de 10 ani închisoare, dar care nu este menționată în mod explicit de legiuitor.

Infracțiunile privind „traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile” includ atât traficul de persoane, cât și proxenetismul, prin reperarea lor în cuprinsul art. 223 alin. (2) C. proc. pen. creându-se un paralelism legislativ.

Art. 223 alin. (2) C. proc. pen., astfel cum a fost modificat, se referă la „nerespectarea regimului materialelor nucleare”, formulare pe baza căreia nu se poate stabili, cu claritate, dacă legiuitorul a inclus în aria infracțiunilor pentru care se poate dispune arestarea preventivă numai „nerespectarea regimului materialelor nucleare” sau atât „nerespectarea regimului materialelor nucleare”, cât și „nerespectarea regimului altor materii radioactive”, fapte incriminate în art. 345 C. pen.

Nu în ultimul rând, dispozițiile art. 223 alin. (2) C. proc. pen., în forma modificată, se referă la infracțiuni comise „cu violență.” Așa cum s-a susținut în Hotărârea nr. 2 din 26 aprilie 2018 și în Hotărârea nr. 5 din 8 iunie 2018 ale Secțiilor Unite ale Înaltei Curți de Casație și Justiție, referirea la infracțiunile comise „cu violență” nu permite identificarea, în mod exact, a sferei infracțiunilor pentru care se poate dispune măsura arestării preventive. Astfel, de exemplu, infracțiunea de tulburare a ordinii și liniștii publice prevăzută în art. 371 C. pen. se poate săvârși „prin violențe comise împotriva persoanelor sau bunurilor ori prin amenințări sau atingeri grave aduse demnității persoanelor”, iar referirea la infracțiuni comise „cu violență” nu permite desprinderea unei concluzii clare privind includerea infracțiunii prevăzute în art. 371 C. pen., în integralitatea sa, în sfera de incidență a dispozițiilor art. 223 alin. (2) C. proc. pen. În cazul infracțiunii prevăzute în art. 371 C. pen., precum și în cazul tuturor infracțiunilor în conținutul cărora săvârșirea prin violență reprezintă o modalitate alternativă, nu rezultă cu claritate dacă numai săvârșirea în concret în modalitatea exercitării violențelor se include în sfera de aplicare a dispozițiilor art. 223 alin. (2) C. proc. pen. sau dacă, pentru includerea în această sferă, este suficient ca norma de incriminare reținută în încadrarea juridică să prevadă, ca modalitate alternativă, exercitarea violențelor.

■ Dispozițiile art. 250¹ alin. (1) și (2) C. proc. pen., în forma modificată prin art. I pct. 158, prin introducerea contestației împotriva sentințelor prin care instanțele au luat o măsură asigurătorie, creează un paralelism legislativ în raport cu dispozițiile art. 409 C. proc. pen., neschimbate, care reglementează exercitarea căii de atac a apelului împotriva măsurilor luate prin sentință. Reglementarea a două căi de atac împotriva măsurilor asigurătorii luate prin sentință, cu denumiri diferite, termene diferite și proceduri diferite, generează incoerențe incompatibile cu exigențele impuse de art. 1 alin. (5) din Constituție.

■ Dispozițiile art. 318 alin. (15)¹ și (16) C. proc. pen., introduse prin art. I pct. 204 și 205, se referă la încheierea prin care se pronunță „soluția de desființare a soluției de renunțare la urmărirea penală și de începere a judecății.” Dispozițiile art. 370¹ - art. 370⁴ C. proc. pen., introduse prin art. I pct. 227, care reglementează „verificările prealabile la judecata în primă

instanță”, nu cuprind referiri la încheierea de „începere a judecății”, ci se referă la continuarea judecății. Din interpretarea corelată a dispozițiilor art. 318 alin. (15¹) și (16) C. proc. pen. și a dispozițiilor art. 370¹ - art. 370⁴ C. proc. pen. nu rezultă, cu claritate, dacă, în ipoteza în care s-a pronunțat „soluția de desființare a soluției de renunțare la urmărirea penală și de începere a judecății”, procesul parcurge sau nu parcurge etapa „verificărilor prealabile la judecata în primă instanță.” Incertitudinea cu privire la structura procesului, în ipoteza în care s-a pronunțat „soluția de desființare a soluției de renunțare la urmărirea penală și de începere a judecății”, exclude caracterul previzibil al legii, în accepțiunea jurisprudenței Curții Constituționale.

În plus, în cazul în care voința legiuitorului este aceea de a nu se parcurge etapa „verificărilor prealabile la judecata în primă instanță” după pronunțarea „soluției de desființare a soluției de renunțare la urmărirea penală și de începere a judecății”, reglementarea cuprinsă în art. 318 C. proc. pen., în forma modificată, în partea care privește posibilitatea de a se dispune începerea judecății în cadrul procedurii de „renunțare la urmărirea penală”, încalcă art. 16 alin. (1) din Constituție referitor la principiul egalității în drepturi. Încălcarea principiului egalității în drepturi este determinată de diferența dintre garanțiile procedurale asigurate inculpatului în procedura reglementată în art. 318 C. proc. pen., care nu poate propune decât înscrisuri noi pentru verificarea legalității administrării probelor și a efectuării urmăririi penale și garanțiile procedurale asigurate inculpatului în procedura reglementată în art. 370¹ - art. 370⁴ C. proc. pen., care poate propune administrarea oricăror mijloace de probă pentru verificarea legalității administrării probelor și a efectuării actelor de către organele de urmărire penală.

Așa cum s-a subliniat în considerentul 33 al Deciziei Curții Constituționale nr. 562/2017 (publicată în M. Of. nr. 837 din 23 octombrie 2017), *principiul egalității în drepturi presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite. În consecință, un tratament diferit nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se justifice rațional, în respectul principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice (Decizia Plenumului Curții Constituționale nr. 1 din 8 februarie 1994, publicată în M. Of. nr. 69 din 16 martie 1994). De asemenea, potrivit jurisprudenței constante a Curții Constituționale, situațiile în care se află anumite categorii de persoane trebuie să difere în esență pentru a se justifica deosebirea de tratament juridic, iar această deosebire de tratament trebuie să se bazeze pe un criteriu obiectiv și rațional (a se vedea, în acest sens, cu titlu exemplificativ, Decizia nr. 755 din 16 decembrie 2014,*

publicată în M. Of. nr. 101 din 9 februarie 2015 sau Decizia nr. 67 din 26 februarie 2015, publicată în M. Of. nr. 185 din 18 martie 2015).

Or, situația inculpatului judecat în urma derulării procedurii reglementate în art. 318 C. proc. pen. nu diferă, în esență, de situația inculpatului judecat în urma derulării procedurii reglementate în art. 370¹ - art. 370⁴ C. proc. pen., astfel încât nu se justifică deosebiri la nivelul garanțiilor procedurale.

■ Dispozițiile art. 341 alin. (6) lit. c) C. proc. pen., în forma modificată prin art. I pct. 219, nu reglementează soluția pe care o pronunță instanța ca urmare a admiterii plângerii, contrar standardelor privind previzibilitatea legii stabilite în jurisprudența Curții Constituționale.

■ Dispozițiile art. 406 alin. (2) C. proc. pen., modificate prin art. I pct. 235, se referă la „membrii completului care au participat la administrarea probelor și judecata în fond”, neputându-se stabili, cu claritate, semnificația atribuită de legiuitor distincției dintre „administrarea probelor” și „judecata în fond.”

■ Dispozițiile art. 438 alin. (1²) C. proc. pen., introduse prin art. I pct. 243, prevăd că „pot fi atacate cu recurs în casație hotărârile definitive pronunțate în cauzele în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a unui drept prevăzut de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale în cauze similare.” Dispozițiile art. 438 alin. (1²) C. proc. pen. nu răspund exigențelor de claritate și precizie pe care le impune art. 1 alin. (5) din Constituție, întrucât, pe de o parte, din cuprinsul acestora, nu se înțelege ipoteza pe care o reglementează. Astfel, prima parte a art. 438 alin. (1²) C. proc. pen. se referă la hotărârile definitive pronunțate „în cauzele în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a unui drept”, iar partea finală, în contradicție cu prima parte, se referă la „cauze similare.”

Pe de altă parte, sintagma „cauze similare” este imprecisă, întrucât nu oferă niciun criteriu pe baza căruia se poate stabili caracterul similar al cauzelor și, implicit, incidența cazului de recurs în casație.

Dispozițiile art. 438 alin. (1³) C. proc. pen., introduse prin art. I pct. 243, stabilesc obligația instanței care soluționează recursul în casație de a verifica hotărârile atacate sub aspectul tuturor motivelor de casare prevăzute în art. 438 C. proc. pen., intrând în contradicție cu dispozițiile art. 447 C. proc. pen., nemodificate, în temeiul cărora instanța care soluționează recursul în casație are obligația de a se pronunța asupra tuturor cazurilor de recurs în casație „invocate prin cerere de procuror sau de părți.” Contradicția dintre dispozițiile art. 438 alin. (1³) C. proc. pen. și dispozițiile art. 447 C. proc. pen. are ca efect imposibilitatea stabilirii limitelor controlului judiciar exercitat în calea extraordinară de atac a recursului în casație, contrar

standardelor privind claritatea și previzibilitatea legii consacrate în jurisprudența Curții Constituționale.

Dispozițiile art. 438 alin. (1¹) pct. 4 C. proc. pen., introduse prin art. I pct. 243, care se referă la „eroarea gravă de fapt”, intră în contradicție cu dispozițiile art. 447 C. proc. pen., neschimbate, în temeiul cărora instanța care soluționează recursul în casație are obligația de a se pronunța asupra tuturor cazurilor de recurs în casație invocate prin cerere de procuror sau de părți, „verificând exclusiv legalitatea hotărârii atacate.” Contradicția menționată are ca efect imposibilitatea aplicării dispozițiilor în materia judecării recursului în casație, efect incompatibil cu respectarea exigențelor art. 1 alin. (5) din Constituție privind calitatea legii.

Nu în ultimul rând, dispozițiile art. 438 alin. (1⁴) C. proc. pen., introduse prin art. I pct. 243, potrivit cărora „recursul în casație în favoarea inculpatului poate fi declarat oricând”, intră în contradicție cu dispozițiile art. 435 C. proc. pen., neschimbate, în temeiul cărora „recursul în casație poate fi introdus de către părți sau procuror în termen de 30 de zile de la data comunicării deciziei instanței de apel”, contradicție care are ca efect imposibilitatea stabilirii termenului de declarare a recursului în casație, contrar standardelor privind calitatea legii impuse de art. 1 alin. (5) din Constituție.

■ Prin art. I pct. 245 legiuitorul a introdus un nou caz de revizuire, prevăzut în art. 453 alin. (1) lit. h) C. proc. pen., referitor la ipoteza în care „Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat o încălcare a drepturilor sau libertăților fundamentale datorată unei hotărâri judecătorești, iar consecințele grave ale acestei încălcări continuă să se producă.” Prin introducerea noului caz de revizuire se creează un paralelism legislativ în raport cu dispozițiile art. 465 C. proc. pen., care reglementează „revizuirea în cazul hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului”, paralelism legislativ care generează incoerențe incompatibile cu standardele privind calitatea legii consacrate în jurisprudența Curții Constituționale.

■ Prin art. I pct. 245 legiuitorul a introdus un nou caz de revizuire, prevăzut în art. 453 alin. (1) lit. i) C. proc. pen., referitor la ipoteza în care „un judecător sau un procuror a fost sancționat disciplinar definitiv pentru exercitarea funcției cu rea-credință sau gravă neglijență, dacă aceste împrejurări au influențat soluția pronunțată în cauză.” Deși a introdus un nou caz de revizuire în dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. i) C. proc. pen., legiuitorul nu a inclus nicio referire la noul caz de revizuire în cuprinsul art. 457 C. proc. pen., omisiunea legiuitorului de a efectua corelările necesare pentru asigurarea aplicării noilor dispoziții ale art. 453 alin. (1) lit. i) C. proc. pen. încălcând standardele privind previzibilitatea legii consacrate în jurisprudența Curții Constituționale.

■ Art. 538 alin. (2¹) C. proc. pen., introdus prin art. I pct. 257 în materia „dreptului la repararea pagubei în caz de eroare judiciară”, stabilește că „efectul măsurilor reparatorii trebuie să plaseze persoana suspectată sau acuzată în aceeași poziție în care s-ar afla dacă nu s-ar fi produs încălcarea drepturilor sale.” Din formularea dispozițiilor art. 538 alin. (2¹) C. proc. pen. nu rezultă, cu claritate, care sunt măsurile adoptate de instanță, apte să plaseze persoana „în aceeași poziție în care s-ar afla dacă nu s-ar fi produs încălcarea drepturilor sale” și nici dacă legiuitorul se referă la măsurile prin care se realizează repararea pagubei, reglementate în art. 540 C. proc. pen. sau la alte tipuri de măsuri, pe care, însă, nu le-a reglementat.

■ Art. 539 alin. (3) C. proc. pen., introdus prin art. I pct. 259, prevede că „are dreptul la repararea pagubei și persoana împotriva căreia, în cursul procesului penal, s-a luat o măsură preventivă ori una asigurătorie, dacă, ulterior, parchetul a dispus clasarea ori instanța de judecată a dispus achitarea.” Art. 539 alin. (3) C. proc. pen., introdus prin art. I pct. 259, intră în contradicție cu obiectul de reglementare al art. 539 C. proc. pen., care se referă la „dreptul la repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate.”

Sub un prim aspect, luarea unei măsuri preventive neprivative de libertate și luarea unei măsuri asigurătorii nu echivalează cu privarea de libertate.

Sub un al doilea aspect, privarea nelegală de libertate, stabilită, de exemplu, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți, poate exista și în cazul pronunțării unei hotărâri definitive de condamnare și, invers, pronunțarea unei hotărâri de achitare nu conduce, în mod automat, la existența privării nelegale de libertate, întrucât condițiile în care se pronunță soluțiile prin care se rezolvă acțiunea penală sunt diferite de condițiile în care se dispun măsurile preventive privative de libertate.

■ Dispozițiile art. 598 alin. (1) lit. d) C. proc. pen., completate prin art. I pct. 266, creează, sub un prim aspect, un paralelism de reglementare în raport cu art. 595 C. proc. pen., prin referirea la „legea penală mai favorabilă”, întrucât art. 595 C. proc. pen. reglementează aplicarea legii penale mai favorabile după rămânerea definitivă a hotărârii penale.

Sub un al doilea aspect, dispozițiile art. 598 alin. (1) lit. d) partea finală C. proc. pen. se caracterizează prin imprecizie, întrucât se referă la „o decizie a Curții Constituționale”, iar nu la o decizie de admitere pronunțată de Curtea Constituțională.

Din perspectiva corelării, Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (PL-x nr. 373/2018) cuprinde o serie de dispoziții care intră în contradicție cu normele cuprinse în Codul de procedură penală și în alte legi,

nemodificate, afectând atât aplicarea noilor dispoziții, cât și aplicarea normelor nemodificate de legiuitor și generând incoerențe incompatibile cu exigențele art. 1 alin. (5) din Constituție. În acest sens:

■ Reglementarea sancțiunii nulității absolute în cuprinsul art. 10 alin. (5¹) C. proc. pen., introdus prin art. I pct. 9, nu este corelată cu dispozițiile art. 281 C. proc. pen., care constituie sediul materiei cu privire la nulitățile absolute și care nu au fost modificate și completate în mod corespunzător. Pe baza noilor dispoziții ale art. 10 alin. (5¹) C. proc. pen. și pe baza dispozițiilor nemodificate ale art. 281 alin. (1) lit. f) C. proc. pen. este imposibil a se stabili dacă încălcarea dispozițiilor privind asistarea suspectului sau a inculpatului se sancționează cu nulitatea absolută în toate cazurile sau numai în cazul în care asistența este obligatorie.

De asemenea, reglementarea sancțiunii nulității absolute în cuprinsul art. 102 alin. (2) C. proc. pen., modificat prin art. I pct. 51, nu este corelată cu dispozițiile art. 281 C. proc. pen., care nu au fost completate în mod corespunzător. Omisiunea legiuitorului de a corela dispozițiile art. 102 alin. (2) C. proc. pen. cu dispozițiile art. 281 C. proc. pen. care constituie sediul materiei cu privire la nulitățile absolute, generează incoerențe în aplicarea normelor referitoare la excluderea probelor.

■ Dispozițiile art. 110 alin. (1¹) C. proc. pen., introduse prin art. I pct. 56, care se referă la înregistrarea declarațiilor inculpatului cu mijloace tehnice audio, la cerere, intră în contradicție cu dispozițiile art. 13 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea juridică, nemodificate, care prevăd obligativitatea înregistrării prin mijloace tehnice video sau audio a ședințelor de judecată, inclusiv a ședințelor de judecată în care este audiat inculpatul. Contradicția dintre noile dispoziții ale art. 110 alin. (1¹) C. proc. pen. și dispozițiile art. 13 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 creează incertitudini cu privire la obligativitatea înregistrării ședințelor de judecată, incompatibile cu art. 1 alin. (5) din Constituție.

■ Dispozițiile art. 181¹ alin. (3), introduse prin art. I pct. 113, care prevăd aplicabilitatea, în materia constatării, a unora dintre prevederile referitoare la expertiză, nu sunt corelate cu normele nemodificate care reglementează constatarea, generând incoerențe ce conduc la imposibilitatea aplicării normelor în materia constatării.

■ Soluția legislativă prevăzută în art. 305 alin. (1¹) C. proc. pen., introdus prin art. I pct. 193, care prevede obligația de a se dispune clasarea în termen de maxim 1 an de la data începerii urmăririi penale cu privire la faptă, dacă nu s-a dispus începerea urmăririi penale cu privire la persoană, nu este corelată nici cu dispozițiile art. 315 C. proc. pen., nemodificate, care reglementează condițiile clasării și nici cu dispozițiile cuprinse în Codul penal, care reglementează termenele de prescripție a răspunderii penale.

II. În raport cu art. 1 alin. (5) din Constituție în componenta sa referitoare la principiul securității raporturilor juridice:

■ Dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. g) C. proc. pen., introduse prin art. I pct. 245, încalcă principiul securității raporturilor juridice, încorporat în art. 1 alin. (5) din Constituție, întrucât permit repunerea în discuție a hotărârilor penale definitive pentru un motiv care nu întrunește cerințele rezultate din jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului și din jurisprudența Curții Constituționale.

În Cauza Giuran împotriva României (Hotărârea din 21 iunie 2011), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut următoarele:

28. *Curtea reiterează că dreptul la un proces echitabil în fața unei instanțe, astfel cum este garantat la art. 6 § 1 din Convenție, trebuie interpretat în cadrul preambulului la Convenție, ale cărui dispoziții relevante afirmă că ordinea de drept face parte din patrimoniul comun al statelor contractante. Unul dintre aspectele fundamentale ale ordinii de drept este principiul certitudinii juridice, care impune, printre altele, ca, atunci când instanțele pronunță o hotărâre definitivă, aceasta să nu fie contestată (a se vedea hotărârea Brumărescu împotriva României, nr. 28342/95, pct. 61, CEDO 1999-VII). (...)*

30. *Îndepărtarea de la principiul respectiv este justificată doar când este impusă de circumstanțe cu caracter substanțial și convingător (a se vedea, mutatis mutandis, Riabik împotriva Rusiei, nr. 52854/99, pct. 52, CEDO 2003-X și Pravednaya împotriva Rusiei, nr. 69529/01, pct. 25, 18 noiembrie 2004). Competența instanțelor superioare de a casa și modifica hotărâri judecătorești obligatorii și executorii ar trebui exercitată pentru corectarea erorilor judiciare. Această competență trebuie exercitată astfel încât să facă, atât cât este posibil, un echilibru echitabil între interesele unui individ și nevoia de a asigura eficiența sistemului judiciar (a se vedea, mutatis mutandis, Nikitin împotriva Rusiei, nr. 50178/99, punctele 54-61, CEDO 2004-VIII). (...)*

32. *În mai multe cauze, Curtea a subliniat, referindu-se la noțiunea de „eroare judiciară”, că simpla considerare a faptului că investigația în cazul reclamantului era „incompletă și părtinitoare” sau a dus la achitarea „eronată” nu poate prin ea însăși, în absența erorilor judiciare sau a unor încălcări serioase ale procedurilor judecătorești, abuzuri de putere, erori evidente în aplicarea dreptului material sau a oricărui alt motiv important ce rezultă din interesul justiției, să indice prezența unei erori judiciare în procedura anterioară (a se vedea Radchikov împotriva Rusiei, nr. 65582/01, pct. 48, 24 mai 2007).*

33. Curtea reiterează, în continuare, concluzia în cauza *Lenskaya împotriva Rusiei* (nr. 13151/04, pct. 18, 31 iulie 2008). (...) Concluzionând că nu a avut loc o încălcare a art. 6 § 1 din Convenție, Curtea a declarat (pct. 36 și urm.) că procesul a fost redeschis cu scopul corectării unei erori judiciare fundamentale care nu putea fi neutralizată sau corectată în niciun alt fel decât prin casarea hotărârii definitive care îi aducea un prejudiciu major persoanei condamnate. (...)

Cazul de revizuire introdus în art. 453 alin. (1) lit. g) C. proc. pen., care se referă la nesemnarea hotărârii de condamnare de judecătorul care a participat la soluționarea cauzei, nu echivalează cu „o eroare judiciară”, care să justifice o derogare de la principiul securității raporturilor juridice, în condițiile în care art. 406 alin. (4) C. proc. pen., nemodificat, reglementează această posibilitate.

În Decizia nr. 126/2016 (publicată în M. Of. nr. 185 din 11 martie 2016, Curtea Constituțională a statuat că, *întrucât principiul autorității de lucru judecat este de o importanță fundamentală atât în ordinea juridică națională, cât și în ordinea juridică comunitară, precum și la nivelul Curții Europene a Drepturilor Omului, (...) atingerea adusă acestuia prin legislația națională trebuie să fie limitată, fiind necesar ca acestui principiu să i se aducă derogare doar dacă o impun motive substanțiale și imperioase (Hotărârea din 7 iulie 2009, pronunțată în Cauza Stanca Popescu împotriva României, paragraful 99 și Hotărârea din 24 iulie 2003, pronunțată în Cauza Ryabykh împotriva Rusiei, paragraful 52). În speță, Curtea constată că motivul substanțial și imperios care justifică derogarea de la principiul autorității de lucru judecat îl constituie decizia de admitere a excepției de neconstituționalitate, pronunțată de instanța de contencios constituțional (considerentul 34).*

Nesemnarea hotărârii de condamnare de judecătorul care a participat la soluționarea cauzei nu prezintă configurația unui „motiv substanțial și imperios” care justifică derogarea de la principiul autorității de lucru judecat și nu are aptitudinea de a produce efecte de importanța admiterii unei excepții de neconstituționalitate în cauză, în contextul în care dispozițiile art. 406 alin. (4) C. proc. pen., nemodificate, prevăd că, „în caz de împiedicare a vreunuia dintre membrii completului de judecată de a semna, hotărârea se semnează în locul acestuia de președintele completului. Dacă și președintele completului este împiedicat a semna, hotărârea se semnează de președintele instanței.”

Noile dispoziții ale art. 453 alin. (1) lit. g) C. proc. pen., prin modul în care sunt formulate, nu întrunesc nici exigențele privind claritatea legii, încălcând art. 1 alin. (5) din Constituție și în componenta sa referitoare la calitatea legii. În acest sens, din formularea dispozițiilor care reglementează

noul caz de revizuire nu rezultă, cu claritate, dacă acest caz de revizuire privește numai ipoteza completului format dintr-un judecător sau privește și ipoteza completului colegial. În ambele ipoteze, nu se poate stabili modalitatea în care noile dispoziții ale art. 453 alin. (1) lit. g) C. proc. pen. se pot concilia cu prevederile art. 406 alin. (4) C. proc. pen.

■ Art. II alin. (1), (2) și (3) încalcă art. 1 alin. (5) din Constituție în componenta privind securitatea raporturilor juridice, întrucât consacră o soluție legislativă care permite exercitarea căilor extraordinare de atac, în forma reconfigurată prin legea nouă, împotriva hotărârilor penale definitive pronunțate anterior intrării în vigoare a legii noi.

În conformitate cu Decizia Curții Constituționale nr. 377/2017 (publicată în M. Of. nr. 586 din 21 iulie 2017), „*legile de procedură sunt, în principiu, de imediată aplicare. Referitor însă la hotărârea judecătorească, de peste un secol, constant s-a decis în doctrină și jurisprudență că ea este supusă condițiilor de fond și de formă stabilite de legea sub imperiul căreia a fost pronunțată, fără ca legea nouă să aibă vreo înrâurire asupra ei, deoarece ea este socotită, față de părțile care au participat în proces, că are valoarea unui contract încheiat în momentul pronunțării ei. Așa fiind, și dreptul relativ la exercitarea căilor de atac rămâne fixat de legea în vigoare în momentul pronunțării, deoarece admisibilitatea unei căi de atac constituie o calitate inerentă a hotărârii și în aceste condiții nicio cale de atac nouă nu poate rezulta dintr-o lege posterioară, după cum nicio cale de atac existentă contra unei hotărâri nu poate fi desființată fără retroactivitate de către o lege posterioară*” (Decizia nr. 9 din 7 martie 1994, publicată în M. Of. nr. 326 din 25 noiembrie 1994) (considerentul 82).

Desigur, nimic nu împiedică legiuitorul să auzmenteze/elimine unele motive în temeiul cărora se poate promova o cale de atac extraordinară, cu condiția să nu submineze securitatea juridică și ordinea publică; însă, o asemenea reglementare, din punctul de vedere al aplicării sale în timp, poate viza numai procesele aflate pe rolul instanțelor judecătorești, nu și cele care au fost finalizate prin pronunțarea unei hotărâri judecătorești definitive. Așadar, trebuie realizată o necesară distincție între facta praeterita - reprezentată de o hotărâre judecătorească definitivă, care se bucură de autoritatea lucrului judecat - și facta pendentia, reprezentată de cauzele aflate în curs de judecată. În caz contrar, s-ar ajunge la situația în care stabilitatea raporturilor juridice la baza căreia stă hotărârea judecătorească să fie vulnerabilizată/fragilizată prin posibilitatea mereu iminentă de a se reglementa noi și noi motive de revizuire care să pună în discuție sau să ducă la desființarea hotărârii judecătorești definitive, ceea ce este inadmisibil (considerentul 85).

Prin urmare, criteriul ce trebuie luat în seamă și care ține de esența art. 15 alin. (2) din Constituție raportat la aplicarea în timp a reglementărilor referitoare la căile de atac este data pronunțării hotărârii judecătorești. Astfel, în temeiul textului constituțional antereferit, legiuitorul poate supune hotărârea judecătorească unor căi de atac stabilite ca atare prin lege până la momentul pronunțării hotărârii judecătorești (...). În schimb, legiuitorului îi este interzis să supună hotărârile judecătorești unor noi căi de atac reglementate după pronunțarea acestora. Aceeași regulă se aplică atât căilor ordinare, cât și extraordinare de atac, ambele categorii de căi de atac urmând să își păstreze aceeași configurație juridică de la data stabilită drept reper de către legiuitor (...). Prin urmare, eliminarea unui motiv de revizuire sau adăugarea unui nou motiv de revizuire după pronunțarea hotărârii nu poate produce niciun efect, prin prisma aplicării legii în timp, cu privire la hotărârea judecătorească deja pronunțată (considerentul 86).

Textul normativ al art. III din lege, prin modul în care este formulat, consacră o soluție legislativă de natură să submineze caracterul de stat de drept al României [art. 1 alin. (3) din Constituție] și principiul securității raporturilor juridice [art. 1 alin. (5) din Constituție], întrucât constituie premisa repunerii în discuție a tuturor hotărârilor judecătorești definitive pronunțate după 1991, data adoptării Constituției României (considerentul 87).

În contradicție cu Decizia Curții Constituționale nr. 377/2017, art. II alin. (1), (2) și (3) prevede posibilitatea exercitării căii extraordinare de atac a revizuirii pentru cazurile introduse în dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. g), h) și i) C. proc. pen. împotriva hotărârilor penale definitive pronunțate anterior intrării în vigoare a legii noi - hotărâri penale definitive pronunțate sub imperiul Codului de procedură penală anterior și sub imperiul noului Cod de procedură penală, într-un interval de aproape 50 de ani -, subminând principiul securității raporturilor juridice.

De asemenea, în contradicție cu Decizia Curții Constituționale nr. 377/2017, art. II alin. (1), (2) și (3) prevede posibilitatea exercitării căii extraordinare de atac a recursului în casație împotriva hotărârilor penale definitive indicate în art. 434 alin. (2) lit. e) („soluțiile pronunțate cu privire la infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate”) și lit. g) („hotărâri pronunțate ca urmare a admiterii acordului de recunoaștere a vinovăției”) C. proc. pen. pronunțate anterior intrării în vigoare a legii noi, sub imperiul noului Cod de procedură penală, începând cu data de 1 februarie 2014, soluție legislativă care încalcă grav principiul securității raporturilor juridice.

Nu în ultimul rând, contrar Deciziei Curții Constituționale nr. 377/2017, art. II alin. (1), (2) și (3) prevede posibilitatea exercitării căii extraordinare de atac a recursului în casație pentru cazurile introduse prin dispozițiile art. 438 alin. (1¹) și alin. (1²) C. proc. pen., împotriva hotărârilor penale definitive pronunțate anterior intrării în vigoare a legii noi, sub imperiul noului Cod de procedură penală, începând cu data de 1 februarie 2014, soluție legislativă care subminează principiul securității raporturilor juridice.

III. În raport cu art. 147 alin. (4) din Constituție:

În conformitate cu dispozițiile constituționale ale art. 147 alin. (4), *deciziile Curții Constituționale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii și au putere numai pentru viitor.*

Prin Decizia nr. 126/2016 (publicată în M. Of. nr. 185 din 11 martie 2016), Curtea Constituțională a constatat că *soluția legislativă cuprinsă în art. 453 alin. (1) lit. f) din Codul de procedură penală, care nu limitează cazul de revizuire la cauza în care a fost invocată excepția de neconstituționalitate, este neconstituțională.*

În considerentul 34 al Deciziei nr. 126/2016, considerent obligatoriu, Curtea Constituțională a statuat că, în speță, *motivul substanțial și imperios care justifică derogarea de la principiul autorității de lucru judecat îl constituie decizia de admitere a excepției de neconstituționalitate, pronunțată de instanța de contencios constituțional. Însă nereglementarea condiției ca excepția de neconstituționalitate să fi fost invocată în cauza în care s-a pronunțat hotărârea a cărei revizuire se cere atribuie efecte ex tunc actului jurisdicțional al Curții, cu încălcarea dispozițiilor art. 147 alin. (4) din Constituție, determină o încălcare nepermisă a autorității de lucru judecat, o atingere adusă principiului securității raporturilor juridice - element fundamental al supremației dreptului, care prevede, printre altele, ca soluția dată în mod definitiv oricărui litigiu de către instanțe să nu mai poată fi supusă rejudecării (Hotărârea din 28 octombrie 1999, pronunțată în Cauza Brumărescu împotriva României, paragraful 61).*

Contrar dispozitivului Deciziei Curții Constituționale nr. 126/2016 și contrar considerentului 34 din decizia menționată, prin art. I pct. 244, legiuitorul a modificat dispozițiile art. 453 alin. (1) lit. f) C. proc. pen., în sensul eliminării condiției impuse prin decizia instanței de contencios constituțional, încălcând art. 147 alin. (4) din Constituție.

De asemenea, contrar considerentului 34 din Decizia Curții Constituționale nr. 126/2016, care califică decizia de admitere a excepției de neconstituționalitate ca „motiv substanțial și imperios” ce justifică derogarea

de la principiul autorității de lucru judecat, indiferent dacă privește o dispoziție de drept penal substanțial sau o dispoziție de drept procesual, prin modificarea dispozițiilor art. 453 alin. (1) lit. f) C. proc. pen. legiuitorul a limitat cazul de revizuire la decizia de admitere a excepției de neconstituționalitate privind norma de incriminare, excluzând din sfera de aplicare a cazului de revizuire deciziile de admitere a excepțiilor de neconstituționalitate privind celelalte norme penale și normele de procedură penală. Or, deciziile de admitere a excepțiilor de neconstituționalitate referitoare la normele penale, altele decât normele de incriminare, precum și deciziile de admitere a excepțiilor de neconstituționalitate referitoare la normele de procedură penală, invocate în cauză, constituie „motive substanțiale și imperioase” care justifică derogarea de la principiul autorității de lucru judecat, conform jurisprudenței Curții Constituționale, în situația în care consecințele încălcării dispoziției constituționale continuă să se producă și nu pot fi remediate decât prin revizuirea hotărârii pronunțate.

Tot cu încălcarea considerentului 34 din Decizia Curții Constituționale nr. 126/2016 a fost introdus și noul caz de recurs în casație prevăzut în art. 438 alin. (1²) C. proc. pen., referitor la atacarea prin intermediul acestei căi extraordinare de atac a hotărârilor penale definitive, în situația în care Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a pronunțat în cauze similare. *Mutatis mutandis*, nereglementarea condiției ca hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului să fi fost pronunțată în cauză determină o încălcare a autorității de lucru judecat și o atingere adusă principiului securității raporturilor juridice.

În consecință, pentru considerentele de mai sus, Înalta Curte de Casație și Justiție, constituită în Secții Unite

HOTĂRĂȘTE

Sesizarea Curții Constituționale pentru a se pronunța asupra aspectelor de neconstituționalitate cuprinse în Legea pentru modificarea și completarea Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru modificarea și completarea Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară (PL-x nr. 373/2018).

Anexăm în copie tabelele cu semnături.

Președinte
Judecător Iulia Cristina Tarcea

Prim magistrat asistent
Aneta Ionescu

